

REKOMENDACIJOS AKMENĖS SAVIVALDYBEI DĖL VIEŠŲJŲ PASLAUGŲ TEIKIMO 2015 – 2020

GERO VALDYMO ANALIZĖ SAVIVALDYBĖSE

Gero valdymo analize savivaldybėse siekiama įvertinti savivaldybės valdymo ir sprendimų priėmimo procesų atvirumą piliečiams bei viešųjų paslaugų (sportas, švietimas, kultūra, socialinės ir kitos viešosios paslaugos) teikimo ir administravimo sistemą. Pagal žemiau pateiktą metodiką savivaldybėje yra atliekamas kiekybinis ir kokybinis vertinimas, analizuojant tiek savivaldybės pateiktus duomenis, tiek ir surinkus juos iš viešai prieinamų šaltinių. Atliekant vertinimą taip pat analizuojami savivaldybės strateginiai ir veiklos dokumentai (pvz. strateginis planas, metinis biudžetas, įstaigų veiklos planai ir kiti dokumentai). Pagal metodiką tiriamasis laikotarpis – praėję 12 mėn. nuo tiriamojo laikotarpio arba (praėję) einamieji kalendoriniai metai.

Metodika suskirstyta į 3 dalis:

- I. Bendroji informacija**
- II. Savivaldybės valdymo ir sprendimų priėmimo procesas**
- III. Viešųjų paslaugų teikimas ir administravimas**

NVO IR SAVIVALDYBĖS BENDRADARBIAVIMAS

AKMENĖS SAVIVALDYBĖ

BENDROJI DALIS

Nevyriausybines organizacijos (NVO) šiuolaikineje visuomenėje vaidina išskirtinį vaidmenį, susijusį tiek su viešųjų paslaugų teikimu, tiek su atstovavimu visuomenės grupių interesams bei tam tikrų visuomenei svarbių klausimų bei problemų sprendimu.

NVO dalyvavimas viešųjų reikalų tvarkyme – tai vietos valdžios veiklos varomoji jėga, todėl šiai veiklai skatinti ir jai tobulinti skiriamas didelis dėmesys.

NVO yra pripažįstamos ir kaip pilietinės visuomenės elementas, ir kaip savivaldybių organizuojamų viešųjų paslaugų rinkos dalyvis, šių paslaugų galimas teikėjas. Be to, tiek savivaldybės, tiek NVO turi tą pačią paskirtį – užtikrinti galimybę gauti viešąsias paslaugas, atitinkančias bendruomenės žmonių poreikius.

Taigi, NVO dalyvavimas viešųjų paslaugų priėmimo yra naudingas ir vietos valdžiai, ir kiekvienam bendruomenės nariui.

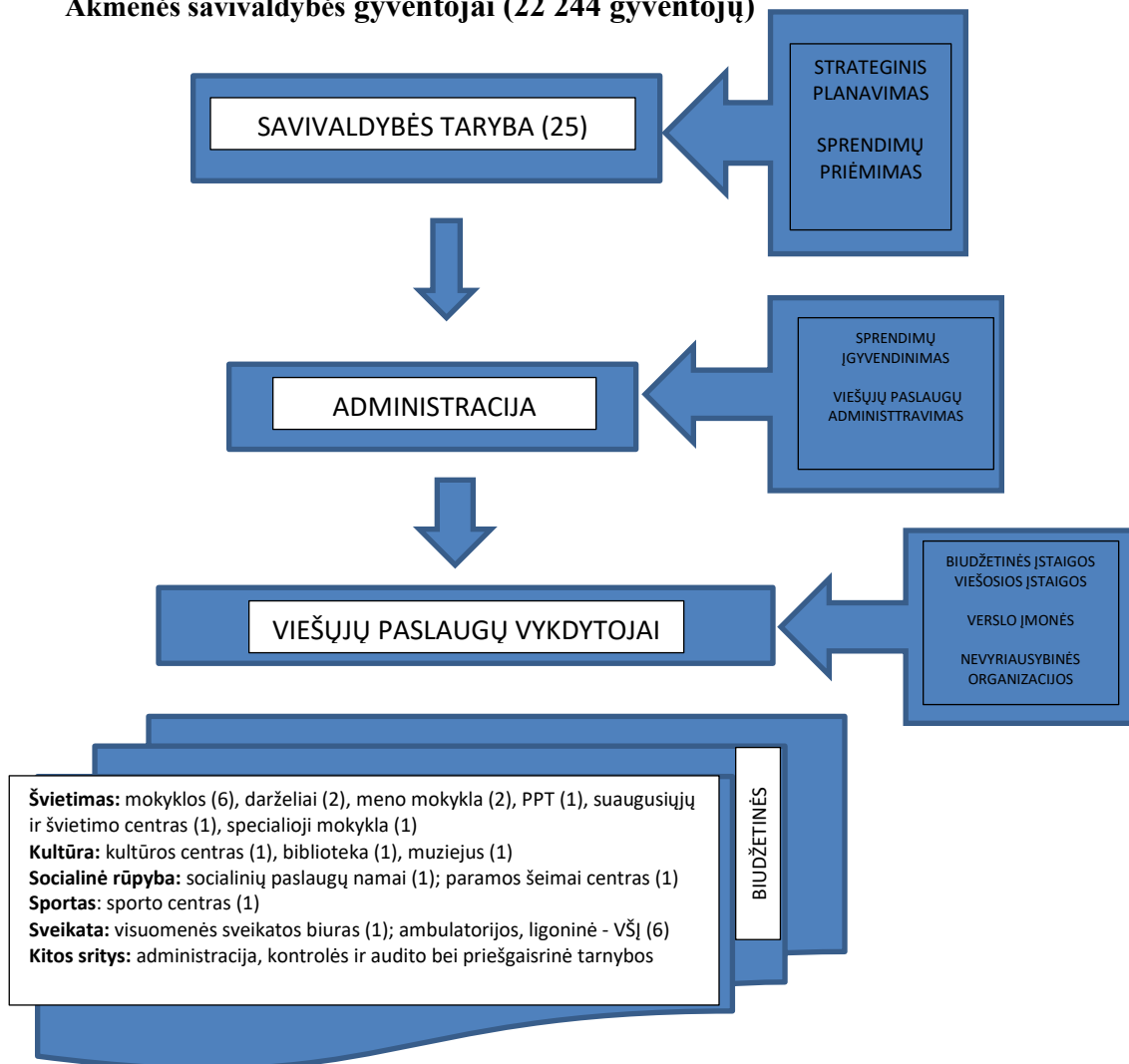
Viešųjų paslaugų rinka yra efektyvi tik tada, kai ji yra konkurencinė. Tai, kad paslaugų pagrindinis pirkėjas yra savivaldybė, reiškia, kad iš jos pusės kyla pagrindinė moki paklausa ir ji turi būti suinteresuota konkurencinės rinkos plėtra. Savivaldybių viešųjų paslaugų teikėjais turi būti ne tik vietos savivaldybių organizacijos, bet ir NVO, privatus verslas ir kiti. Todėl savivaldybė turi aktyvinti viešųjų paslaugų rinką. Pagrindiniai argumentai, kodėl svarbu aktyvinti viešųjų paslaugų rinką ir pereiti prie mišraus paslaugų modelio yra tokie:

- didėja siūlomų paslaugų įvairovė ir kokybė, paslaugos dažnai teikiamos klientui priimtinesniais būdais;
- konkurencija tarp paslaugų teikėjų leidžia mažinti paslaugų kainas ir kelti jų kokybę;
- savivaldybių ir NVO bendradarbiavimas leidžia operatyviau reaguoti į naujai iškilančias klausimus, išspręsti nepopuliarias, savivaldybėms mažiau žinomas problemas, taikyti lanksnesnius paslaugų teikimo būdus;

Lietuvos Respublikos teisės aktuose ir strategijoje „Lietuva 2030“ numatyta stiprinti NVO, plėsti bendruomenių savivaldą, akcentuojama, kad „*viešasis sektorius teikia tik tas paslaugas, kurių negali teikti nevyriausybines organizacijos, bendruomeninės organizacijos ir verslo įmonės*“, tačiau šalies savivaldybių ir NVO bendradarbiavimas dar nėra toks veiksmingas, koks galėtų būti. Jį būtina tobulinti, nes trūksta abipusio pasitikėjimo, sutarimo ir motyvacijos.

SAVIVALDYBĖS SITUACIJOS ANALIZĖ

Akmenės savivaldybės gyventojai (22 244 gyventojų)

Analizuojant nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybės bendradarbiavimą tikslinga įvertinti:

- Organizacijų skaičių savivaldybės teritorijoje, jų pasiskirstymą pagal veiklos sritis
- Disponuojamų savivaldybės patalpų, pagal panaudą, skaičių
- Skiriamo finansavimo pagal programas dydžius ir programų skaičių
- NVO įtraukimo į sprendimų priėmimą situaciją: visuomeninių tarybų/komisijų skaičių

NVO: jaunimo organizacijos; sporto NVO; kultūros organizacijos ir saviraiškos būreliai; socialinės NVO, bendruomenės, kitos. Bendras NVO, veikiančių Akmenės savivaldybėje, skaičius yra apie 100+

Esamos programos, kuriomis finansuojami projektai konkurso būdu:

Kultūra, sportas, švietimas, socialinės paslaugos

I. Bendroji informacija

Savivaldybės pavadinimas	Akmenės (6 seniūnijos)
<i>Teritorijos plotas (km²)</i>	844

Gyventojai	Skaičius	Pastabos, papildoma informacija
<i>0-6 metų</i>	1081	2019 m. duomenys
<i>7-17</i>	2222	2019 m. duomenys
<i>65+</i>	5645	2019 m. duomenys
Iš viso	22244	21039 ir 74 GVNA (2020.05.01) – VRM duomenys

Socialinės grupės	Skaičius	Pastabos, papildoma informacija
<i>Neįgalieji</i>		Nėra duomenų
<i>Bedarbiai</i>		Nėra duomenų
<i>Socialinės atskirties grupės</i>		Nėra duomenų

Juridiniai asmenys*	Skaičius	Pastabos, papildoma informacija
<i>Biudžetinės įstaigos</i>	20	13 švietimo; 3 kultūros; 1 sporto; 3 administracinės
<i>Nevyriausybinių organizacijų</i>	103+	Asociacijos (75); labdaros ir paramos fondai (18) ir viešosios įstaigos (19; iš jų 9 – savivaldybės kontroliuojamos VŠĮ)
<i>Verslo įmonės</i>	6	Vandenys, autobusų parkas, ūkis ir kt.

* Pateikiamas dokumento priedas

Nekilnojamas turtas*	NT dydis m²	Objektų skaičius	Pastabos
<i>Panauda</i>	n/d	n/d	
<i>Nuoma</i>	n/d	n/d	
	<i>n/d</i>	<i>n/d</i>	

* Pateikiamas dokumento priedas

Dalyvaujamas biudžetas	TAIP / NE	Pastabos (pvz. kada įdiegtas, kokie jo taikymo privalumai ir trūkumai. Jei taip, kokia suma buvo paskirstyta)
	NE	

Atviri duomenys (biudžetas, viešieji pirkimai, NT registras online)	TAIP / NE	Pastabos (pvz. kada įdiegta, kokie jos taikymo privalumai ir trūkumai, ar atviri duomenys pateikiami suprantamai vartotojui, t.y. pateikiami paaiškinimai, diagramos, skaičiuoklės ir pan.?)
	NE	

II. Savivaldybės valdymo ir sprendimų priėmimo procesas

Savivaldybės tarybos nariai	25	Posėdžių skaičius
Narių sąrašas, posėdžių darbotvarkės ir svarstomi klausimai , posėdžių archyvas pateikiami viešai ir lengvai prieinamoje savivaldybės puslapio vietoje		12 (per visus 2019 metus) 10 (iki 2020.12.16 imtinai)

Savivaldybės komisijos, tarybos, darbo grupės	Narių sk.	Posėdžių skaičius, narių sudėtis
Apdovanojimų suteikimo komisija	n/d	Nenurodoma
Antikorupcijos komisija	7	2018: 2; 2020: 1; 2 visuomenės atstovai
Eismo saugumo komisija	5	Nenurodoma; 2 visuomenės atstovai
Peticiónų komisija	4	2020: 1; tik tarybos/administracijos atstovai
Korupcijos prevencijos komisija	n/d	Nenurodoma jokia informacija
Narkotikų kontrolės komisija	12	n/d; 2 visuomenės atstovai
Neveiksnių asmenų būklės peržiūrėjimo komisija	5	Nenurodoma; 1 visuomenės atstovas
Savivaldybės tarybos veiklos reglamento redakcinė komisija	7	Tik tarybos/administracijos atstovai
Etikos komisija	7	2019: 7; 2020: 2; 2 visuomenės atstovai
Vaiko gerovės komisija	11	Nenurodoma; 1 visuomenės atstovas
Smulkiojo ir vidutinio verslo rėmimo komisija	7	Tik tarybos/administracijos atstovai
Laisvės kovoms jamžinti komisija	9	Nenurodoma; 2 visuomenės atstovai
Kaimo plėtros fondo lėšų skirstymo komisija	4	n/d; tik administracijos atstovai
Medžiojamų gyvūnų padarytos žalos nuostoliams įvertinti	4	Nenurodoma
Rezistentų ir kitų asmenų, nužudytų okupaciniu režimu metu, palaikų perkėlimo ir palaidojimo vietų jamžinimo komisija	n/d	Nenurodoma
Turto privatizavimo komisija	7	Tik tarybos/administracijos atstovai
Verslo plėtros skatinimo programos projektų vertinimo komisija	5	Nenurodoma; 2 visuomenės atstovai
Šeimos komisija	9	Nenurodoma; 3 visuomenės atstovai
Jaunimo reikalų taryba	14	2019: 6; 2020: 6; sudaro 50% - 50%
Kultūros ir meno taryba	17	Nenurodoma; 7 visuomenės atstovai
Asmens sveikatos priežiūros įstaigų stebėtojų taryba	30	Nenurodoma; 6 įstaigos po 5 narius
Bendruomenės sveikatos taryba	9	Nenurodoma; 3 visuomenės atstovai
Nevyriausybinų organizacijų taryba	8	Nenurodoma; 4 visuomenės atstovai
Bendruomeninių organizacijų taryba	6	Tik 2019: 1; 3 visuomenės atstovai
Sporto taryba	9	Nenurodoma; 4 visuomenės atstovai

Savivaldybės administracijos darbuotojai	Etatai	Departamentai, skyriai, specialistai
Seniūnijos	39	6 seniūnijos
Centralizuotas vidaus audito skyrius	2	
Žemės ūkio ir kaimo plėtros skyrius	9	
Vietinio ūkio ir turto valdymo skyrius	6	
Viešųjų pirkimų skyrius	3	
Teisės ir personalo skyrius	9	
Teritorijų planavimo, architektūros ir paveldosaugos skyrius	6	
Tarptautinio bendradarbiavimo ir komunikacijos skyrius	4	
Švietimo, kultūros ir sporto skyrius	10	
Statybos skyrius	5	
Socialinės paramos skyrius	2	
Piniginės paramos poskyris	10	
Paslaugų poskyris	5	
Planavimo ir finansų valdymo skyrius	11	
Investicijų ir projektų valdymo skyrius	7	
Informacinių technologijų skyrius	4	
Buhalterinės apskaitos skyrius	10	
Bendrasis skyrius	10	
Ūkio poskyris	8	
Savivaldybės gydytojas	1	
Vadovybė	4	Meras ir vicemeras, direktorius ir pavaduotojas
	165	

Viešosios konsultacijos ir piliečių įtraukimas	Skaičius	Pastabos (pvz. kiek iš jų atsižvelgta, patenkinta, kiek dalyvių dalyvavo, ar aiški skundų/peticijų pateikimo procedūra?)
<i>Viešosios konsultacijos</i>		Nėra viešai prieinamų duomenų
<i>Peticijos, skundai</i>		Nėra viešai prieinamų duomenų

LR Vyriausybės patvirtintos viešųjų konsultacijų metodikos įsidiegimas ir taikymas	TAIP / NE	Pastabos (pvz. kada įdiegta metodika, kokie jos taikymo privalumai ir trūkumai)
	NE	

III. Viešųjų paslaugų teikimas ir administravimas

Viešųjų pirkimų Rezervuotų sutarčių instituto taikymas	TAIP / NE	Pastabos (pvz. jei taip, kada ir su kuo sudarytos rezervuotos sutartys, kokiam laikotarpiui, kokia suma)
	NE	

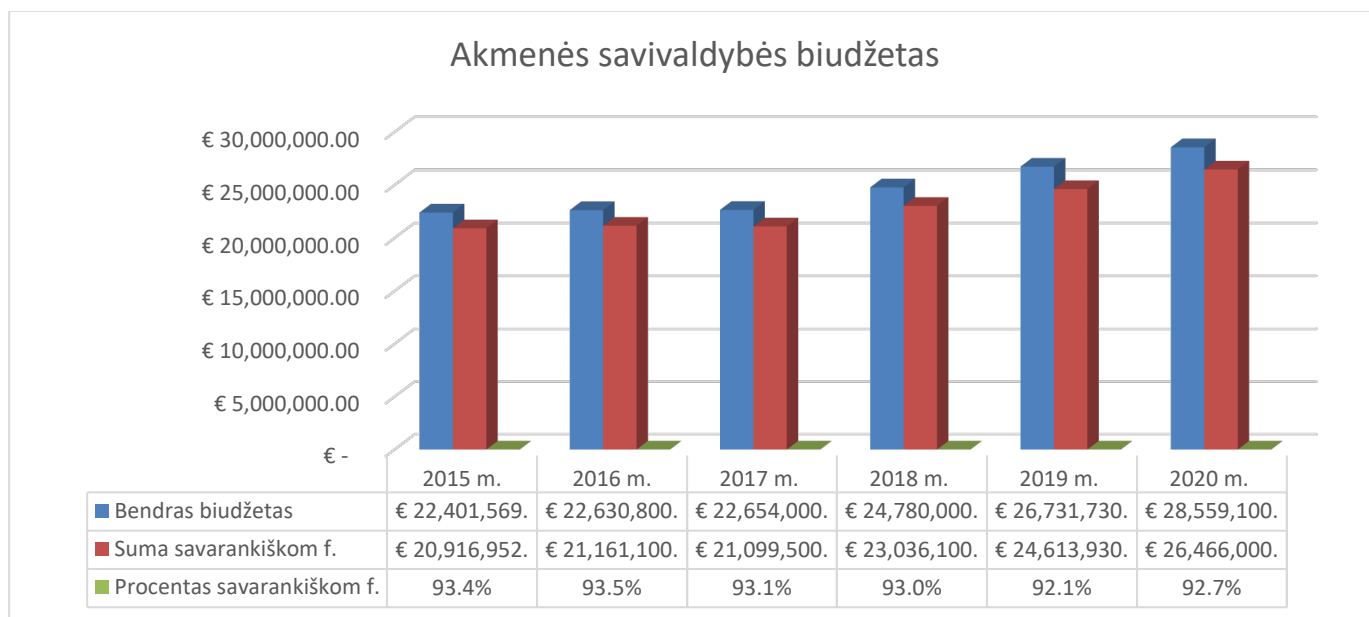
Viešųjų paslaugų teikimo ir administravimo kokybės standartų turėjimas	TAIP / NE	Pastabos (pvz. kada įdiegta metodika, kokie jos taikymo privalumai ir trūkumai)
<i>Sporto</i>	NE	
<i>Kultūros</i>	NE	
<i>Švietimo</i>	NE	
<i>Socialinių paslaugų</i>	NE	

Viešųjų paslaugų poveikio vertinimas (rezultatų analizė)	TAIP / NE	Pastabos (pvz. kada įdiegtas poveikio vertinimas, kokie taikymo privalumai ir trūkumai)
<i>Sporto</i>	NE	
<i>Kultūros</i>	NE	
<i>Švietimo</i>	NE	
<i>Socialinių paslaugų</i>	NE	

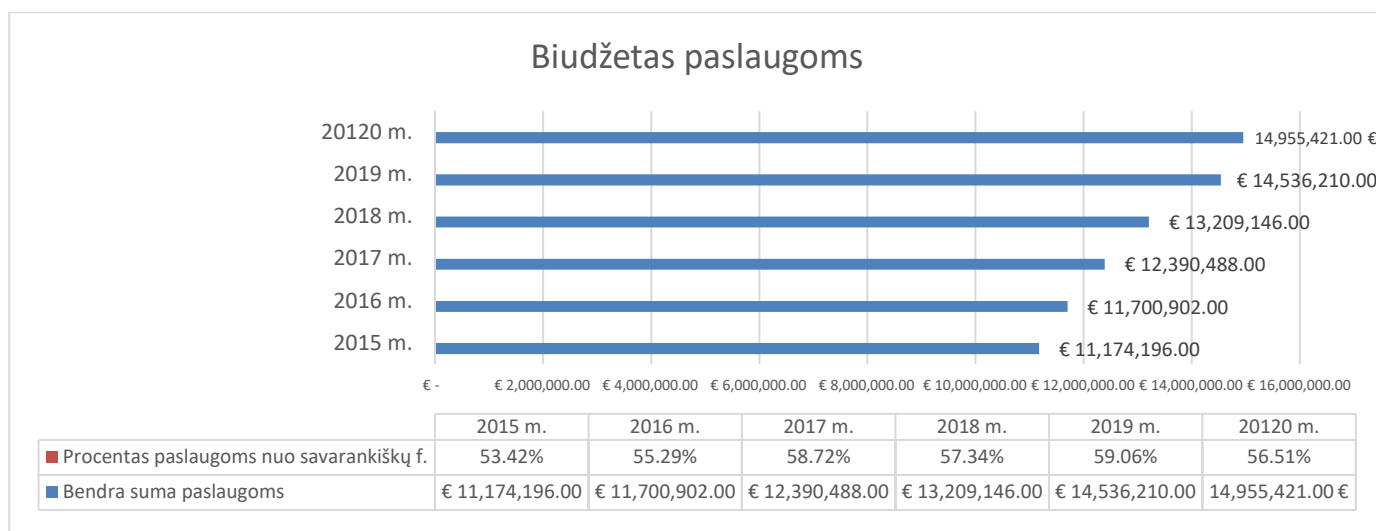
Viešųjų paslaugų gavėjų apklausų vykdymas	TAIP / NE	Pastabos (pvz. kada įdiegtas apklausų vykdymas, kokie taikymo privalumai ir trūkumai)
<i>Sporto</i>	NE	
<i>Kultūros</i>	NE	
<i>Švietimo</i>	NE	
<i>Socialinių paslaugų</i>	NE	

Viešųjų paslaugų perdavimo procesas (NPP iki 15%)*	Proc.	Pastabos
<i>Sporto</i>	10,62%	
<i>Kultūros</i>	1,92%	
<i>Švietimo</i>	0,91%	
<i>Socialinių paslaugų</i>	7,90%	
<i>Bendras procentas paslaugoms</i>	5.34%	

AKMENĖS SAVIVALDYBĖ SKAIČIAIS 2015 – 2020 metais

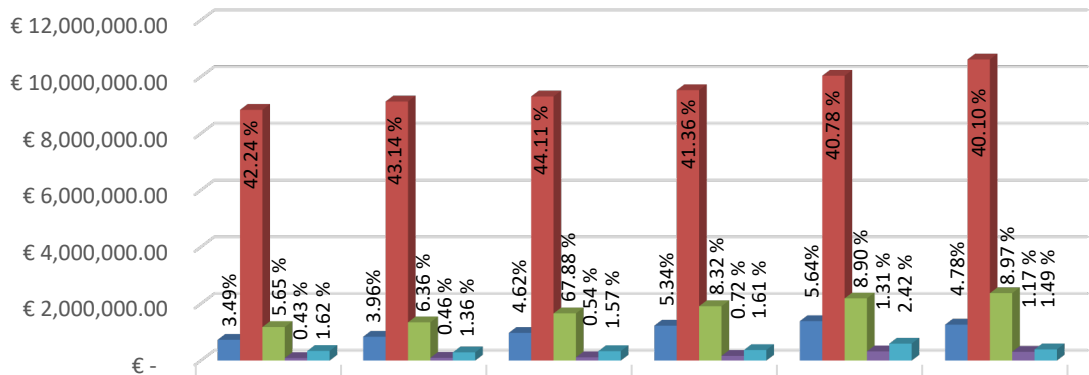

Biudžeto pajamų šaltinis – savivaldybės tarybos patvirtintas (pirminis) biudžetas. Biudžeto pajamos išskirtos į 2 kategorijas – bendras biudžetas (visos įplaukos, įskaitant gautas pajamas, dotacijas, likučius ir kt.) ir biudžetas, skirtas savarankiškom funkcijoms (atmetus savivaldybei skirtą valstybės deleguotoms funkcijoms vykdyti įplaukų dalį), įskaitant ir dotacijas bei visas kitas pajamas, kurios gali būti naudojamos tiek administracinėms paslaugoms, tiek ir viešosioms paslaugoms teikti, įtraukiant ir savivaldybei nepavaldžias įstaigas (fizinis ir juridinius asmenis, iš kurių konkurso būdu perkamos viešosios paslaugos). Biudžetas paslaugoms skaičiuojamas nuo savarankiškom funkcijoms skirto biudžeto.

„Viešųjų paslaugų“ sritį sudaro išlaidos, skirtos savivaldybei pavaldžioms (biudžetinėms ir viešosioms įstaigoms) ir nepavaldžioms įstaigoms ar asmenims, teikiantiems paslaugas švietimo, sporto, kultūros ir socialinės (sveikatos) apsaugos srityse.

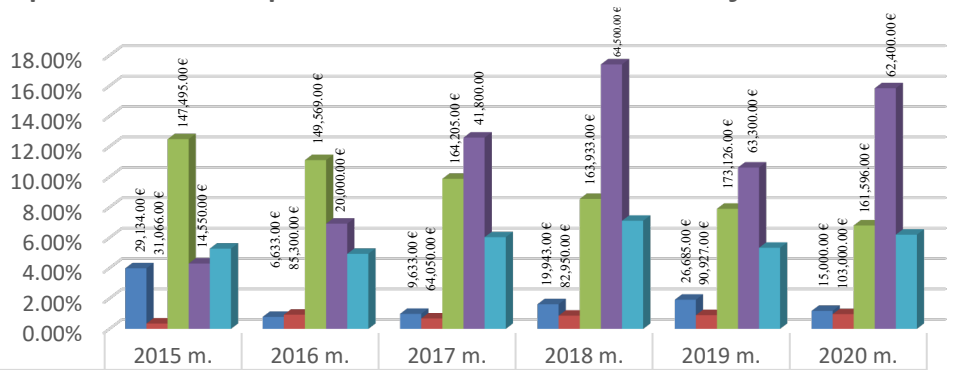
Išlaidos pagal sritis

■ Budžetas, skirtas kultūrai	€ 730,415.00	€ 838,833.00	€ 974,133.00	€ 1,229,093.00	€ 1,389,188.00	€ 1,265,985.00
■ Budžetas, skirtas švietimui	€ 8,835,298.00	€ 9,129,300.00	€ 9,307,650.00	€ 9,528,750.00	€ 10,037,679.00	€ 10,612,112.00
■ Budžetas, skirtas socialinei apsaugai	€ 1,180,816.00	€ 1,345,969.00	€ 1,662,105.00	€ 1,915,653.00	€ 2,190,106.00	€ 2,373,951.00
■ Budžetas, skirtas sveikatos apsaugai	€ 89,499.00	€ 98,100.00	€ 114,600.00	€ 165,150.00	€ 323,180.00	€ 309,464.00
■ Budžetas, skirtas sportui	€ 338,168.00	€ 288,700.00	€ 332,000.00	€ 370,500.00	€ 596,057.00	€ 393,909.00

Išlaidos pagal sritis – tai 1) kultūra; 2) švietimas 3) socialinė apsauga 4) sportas, skirtos savivaldybei pavaldžioms (biudžetinėms ir viešosioms įstaigoms) ir nepavaldžioms įstaigoms ar asmenims (pvz. laisvieji mokytojai). Procentinė išraiška apskaičiuota iš bendrai visoms viešosioms paslaugoms skirto biudžeto išvedus procentinę išraišką kokia dalimi tarp kitų sričių yra skiriama konkrečiai sričiai.

Paslaugų „perdavimo“ proc. NVO/kitiems teikėjams

■ Budžetas, skirtas kultūrai	29,134.00 €	6,633.00 €	9,633.00 €	19,943.00 €	26,685.00 €	15,000.00 €
■ Budžetas, skirtas švietimui	31,066.00 €	83,300.00 €	64,050.00 €	82,950.00 €	90,927.00 €	103,000.00 €
■ Budžetas, skirtas socialinei apsaugai	147,749.500 €	149,569.000 €	164,205.000 €	163,933.000 €	173,126.000 €	161,596.000 €
■ Budžetas, skirtas sportui	14,350.000 €	20,000.000 €	41,800.000 €	64,500.000 €	63,300.000 €	62,400.000 €
■ Vidurkis	14,350.000 €	20,000.000 €	41,800.000 €	64,500.000 €	63,300.000 €	62,400.000 €

Paslaugų „perdavimo“ procentinė išraiška NVO ar kitiems teikėjams – suprantama kaip nevyriausybinių organizacijų arba „kiti teikėjai“ (pvz. uždarnosios akcinės bendrovės, mažosios bendrijos ar fiziniai asmenys), kurie nėra NVO ar vietos bendruomeninės asociacijos.

Nevyriausybinių organizacijų suprantamos kaip pagal Asociacijų, Viešųjų įstaigų arba Labdaros ir paramos fondų įkurti viešieji juridiniai asmenys ir atitinkantys Nevyriausybinių organizacijų plėtros 2 straipsnyje nustatytą apibrėžimą.

Bendras Lietuvos viešųjų paslaugų „perdavimo“ užsibrėžtas rodiklis pagal ilgalaikę valstybės strategiją „Lietuva 2030“ bei Nacionalinę pažangos programą yra toks: iki 2020 – bent 15%; iki 2030 – bent 30%.

BENDRA INFORMACIJA

Savivaldybės viešųjų paslaugų teikėjai

Biudžetinių įstaigų tinklą sudaro 23 įstaigos: sporto centras (1); kultūros įstaigos (3); ikimokyklinio ugdymo įstaigos (2); mokyklos (6); meno mokyklos (2); pedagoginė psichologinė tarnyba (1); suaugusiųjų ir švietimo centras (1); specialioji mokykla (1); socialinių paslaugų namai (1); paramos šeimai centras (1); visuomenės sveikatos biuras (1); kontrolės ir audito tarnyba, savivaldybės administracija ir priešgaisrinė tarnyba.

Savivaldybė valdo 1 savivaldybės įmonę, 5 uždariusias akcines bendroves bei 9 viešąsias įstaigas.

SOCIALINĖ SRITIS

Socialinių paslaugų perdavimo rodiklis 2019 metais buvo 7,9 % (€ 173 126), kai šalies bendras vidurkis šioje srityje yra 14,54 %. Savivaldybėje veikia dvi pavaldžios įstaigos. Socialinių paslaugų teikimo ir plėtros plane yra minimos nevyriausybinės organizacijos, kaip laukiamos partnerės teikiant paslaugas. Savivaldybėje yra per 70 įvairių nevyriausybinių organizacijų (socialinių, bendruomenių, jaunimo ir pan.), teikiančių socialines paslaugas bei dalyvaujančių projektų konkursuose.

ŠVIETIMAS

Akmenės savivaldybėje nėra veikiančių savivaldybei nepavaldžių švietimo įstaigų. Paslaugų perdavimo rodiklis 2019 metais – 0,91 % (€ 90 927). Šią paslaugų dalį sudaro vaikų socializacijos projektai bei neformalaus ugdymo krepšelis. Už švietimo klausimus savivaldybėje yra atsakingas savivaldybės švietimo skyrius. Nėra sudaryta jokia komisija, darbo grupė ar taryba, kuri galėtų objektyviai vertinti švietimo situaciją savivaldybėje. Planų apie NVO didesnę įtraukimą į švietimo paslaugų užtikrinimą rasti nepavyko.

SPORTAS

Savivaldybės pavaldume veikia biudžetinė įstaiga Sporto centras, taip pat konkurso būdu yra skiriamas finansavimas įvairių NVO sporto projektams finansuoti. Tai sudaro 10,62 % (€ 63 300) nuo viso savivaldybės sportui skirto biudžeto. Bendras Lietuvos sporto paslaugų perdavimo rodiklis 2019 m. buvo – 19,51 %. Savivaldybės puslapyje nurodoma, kad teritorijoje veikia 18 sporto nevyriausybinių organizacijų. Veikia visuomeninė sporto taryba.

KULTŪRA

Savivaldybės pavaldume veikia 3 biudžetinės kultūros įstaigos – kultūros centras, biblioteka ir muziejus. Taip pat konkurso būdu yra skiriamas finansavimas įvairių NVO kultūros projektams finansuoti. Paslaugų perdavimo rodiklis 2019 metais šioje srityje buvo 1,18 % (€ 26 685). Savivaldybėje veikia 66 meno kolektyvai. Veikia visuomeninė Kultūros ir meno taryba. Bendras šalies paslaugų perdavimo vidurkis kultūros srityje buvo 3,99 %. Galima teigti, kad šis rodiklis gana lėtai juda į viršų visose Lietuvos savivaldybėse.

REKOMENDACIJOS AKMENĖS SAVIVALDYBEI

Sprendimų priėmimas

- Įtraukti vietos bendruomenių organizacijas į teritorijų planavimo, savivaldybės strateginių planų rengimo posėdžius ir sprendimų priėmimą, ne tik pristatymo ar viešinimo procesus.
- Savivaldybėje, kuriant tarpinstitucines programas, kuriomis siekiama apimti kultūros, socialinės ar sporto srities finansavimą, prioritetą teikti šių viešosios politikos sričių apjungimui, finansuoti tokius organizacijų projektus, kurie apimtų kuo platesnį mastą veiklų.
- Peržiūrėti esamą savivaldybės administracinę struktūrą, išskiriant visuomeninių komisijų, tarybų ar darbo grupių skaičių bei jų narių pasiskirstymą. Tai suteiktų galimybę optimizuoti tokių visuomeninių darinių darbą, tikslinga komisijas/tarybas sujungti, panaikinti ar išplėsti, įgalinant kiekvieną komisijos narį aktyviam ir efektyviam darbui jose.
- Vengti politikų dalyvavimo projektų atrankos komisijose, skiriant didesnę dėmesį ekspertinį potencialą turinčių asmenų įtraukimui į atrankos komisijas. Taip būtų sudaromos palankios sąlygos objektyviam projektų turinio vertinimui ir optimaliam biudžeto tvirtinimui.
- Skatinti, jog savivaldybės politikai ir tarybos nariai domėtusi viešųjų paslaugų reformų galimybėmis ir imtusi iniciatyvos šią situaciją keisti. Tam galėtų pasitarnauti išorės ekspertai, savivaldybės administracijos darbuotojai ar pačios nevyriausybinės organizacijos.
- Kitose savivaldybėse vykdomus reorganizacijos iš biudžetinės įstaigos į viešąją įstaigą modelius pateikti savivaldybės sprendimų priėmėjams kaip pavyzdį, kodėl tokia reforma yra svarbi ir būtina tiek tokios įstaigos veiklos efektyvumui, tiek ir viešųjų lėšų racionaliam ir efektyviam panaudojimui užtikrinti.

Viešosios paskirties patalpų panaudojimas

- Įvertinti esamą savivaldybės disponuojamų pastatų ir patalpų būklę ir atlikti jas valdančių įstaigų/organizacijų reviziją, siekiant įvertinti tiek patalpų efektyvų ir racionalų panaudojimą, tiek ir užtikrinant galimybę skirti patalpas viešąją naudą teikiančioms organizacijoms, kurios tokių patalpų neturi. Taip pat įvertinti bendrąją pastatų ir patalpų panaudojimo galimybę, t.y. vienos patalpos kelioms organizacijoms, užtikrinant konkretaus patalpų operatoriaus atsakomybę ir (ar) įsipareigojimus atlikti pastatų remonto darbus, priskirtos pastatui teritorijos priežiūros, tvarkymo darbus ir pan.

Finansavimas

- Vadovaujantis Biudžeto sandaros įstatymu ir savivaldybės tvarka, įdiegti projektų finansavimo principą, kuriuo remiantis finansavimas organizacijų projektų įgyvendinimui būtų skirtas iki 5 metų laikotarpiui. Taip būtų sumažinta biurokratinė našta savivaldybei kasmet skelbiant konkursus, o organizacijoms užtikrinti ilgalaikį projektų įgyvendinimo stabilumą.

- Įtvirtinti nuostatą, kad projektų atrankos komisijos sprendimuose nedominuotų principas „visiems po lygiai“, tačiau atrinkti ir finansuoti tik tuos projektus, kurie yra tinkamai parengti ir pagrįsti bendruomenės poreikių ir siūlomos veiklos principais.
- Skiriant programinį finansavimą tiek savivaldybės biudžetinėms įstaigoms, tiek ir NVO, sudaryti subalansuotas konkurencines sąlygas abiejų formų juridinių asmenų finansavimui. Siekiamybė - nustatyti atskiras NVO rėmimo programas, pagal kurias projektų finansavimo konkursuose galėtų dalyvauti tik nevyriausybės organizacijos ir tiesiogiai iš savivaldybės biudžeto nefinansuojamos organizacijos. Esant tokiai situacijai, kai konkurse lygiomis teisėmis dalyvauja tiek biudžetinės įstaigos, tiek ir NVO, svarstyti galimybę paraiškų vertinimo kriterijuose prioritetą teikti NVO projektams, o likusi programos biudžeto dalis, kuri negali būti skiriama NVO projektams, turėtų būti paskirstoma biudžetinių įstaigų projektams.
- Svarstyti galimybę, jog projektai, kurių biudžetas yra iki 300/500 EUR, būtų finansuojami skiriant tiesiogines dotacijas (*voucher* principu) pagal organizacijos pateiktą prašymą konkrečiam renginiui suorganizuoti, prekėms ar paslaugoms įsigyti. Tokių prašymų nagrinėjimo tvarką ir sprendimų priėmimą nustato konkretus savivaldybės skyrius, biudžetiniams metams numatantis atitinkamą biudžeto dalį galimų dotacijų teikimui (pvz. 3/5 tūkst. EUR). Už tokių lėšų panaudojimą organizacijos atsiskaito supaprastinta tvarka, pateikiant minimalios vertės ataskaitą. Taip būtų sudarytos sąlygos iš esmės sumažinti savivaldybės administracinę našta ir palengvinti organizacijoms galimybę gauti bei atsiskaityti už mažos vertės projektus.

SAVIVALDYBĖS VIEŠŪJŲ PASLAUGŲ PERDAVIMO IŠ BIUDŽETINIŲ ĮSTAIGŲ Į NEVYRIAUSYBINĮ SEKTORIŲ PRIVALUMAI IR PAVOJAI

Ekspertų įvardijami privalumai

- Gerėja paslaugų kokybė
- Didesnis suinteresuotumas ieškoti papildomų finansavimo šaltinių, efektyvesnė finansinių srautų diversifikacija
- Aktyviau įsitraukia bendruomenės nariai
- Efektyvesnis lėšų panaudojimas
- Didėja paslaugų spektras
- Didėja visuomenės sąmoningumas
- Teikiamos paslaugos labiau atitinka visuomenės poreikius
- Mažesnė biurokratija teikiant paslaugas
- Savivaldybės strategija ir jos įgyvendinimas orientuota į realius rezultatus
- Didėja savivaldybės darbuotojų ir tarybos narių sąmoningumas
- Organizacijų kontrolę keičia pačių organizacijų savireguliacija
- Atsiranda daugiau naujų darbo vietų
- Geresnės sąlygos investicijoms, pritraukiama naujų finansavimo šaltinių
- Keičiasi požiūris į klientą, orientuojamasi į kiekvieno kliento asmeninius poreikius
- Keičiasi atsakomybės suvokimas
- Savivaldybė mokosi planuoti, derinant finansų srautus su bendruomenės poreikiais
- Paslaugas teikia labiausiai motyvuoti ir, tikėtina, profesionaliausi
- Organizacijos įgauna pilną savivaldą organizuotis savo darbus ir paslaugų teikimą

Ekspertų įvardijami pavojai

- Sudėtingas paslaugų teikimo administravimas
- Iškyla pasitikėjimo klausimai
- Kyla pavojai, jog lėšos ar jų dalis bus paskirtos ir panaudotos ne pagal numatytą paskirtį
- Organizuojamų konkursų skaidrumo klausimas
- Paslaugų teikėjų kompetencijos stoka
- Gali būti užskirtas kelias paslaugas teikti „mažesniems“ paslaugų teikėjams
- Kontrolės užtikrinimo klausimas
- Centrinės valdžios teisės aktų nuolatiniai pasikeitimai

PIRMIEJI NVO TARYBOS VEIKLOS ŽINGSNIAI:

- **Sukurti naujas NVO finansavimo programas** (pagal siūlymą aukščiau), kurios suteiks naujas galimybes stiprinti NVO institucinius gebėjimus, pritraukti papildomus kitus finansavimo šaltinius ir nacionalinių ar tarptautinių fondų bei programų bei paskatinti savanorystę savivaldybėje.
- **Sukurti dviejų lygių projektų finansavimo konkursus: metams ir trims metams:**
 - ◇ **trumpalaikiai** (nuo 6 iki 12 mėnesių), kuriais siekiama per trumpą laiką išbandyti naujus metodus, socialinių inovacijų veiklas, prisidėti prie aktualių problemų sprendimo arba skubiai reaguojant į ekstrinę (ekstremalią) situaciją, kuriai reikia intensyvios ir trumpalaikės intervencijos;
 - ◇ **ilgalaikiai** (nuo 1 iki 3 ar net 5 metų, o užsienio šalyse ilgalaikės programos vykdomos net 12 metų), kuriais siekiama teikti kokybiškas viešąsias paslaugas užtikrinant jų tęstinumą, nepertraukiamumą, kokybės stebėseną. Projektų sėkmės atveju projektų tęstinumas yra garantuojamas strateginio plano programų tęsimu. Nesėkmės atveju – įvertinamos neigiamos panašių projektų rizikos ir/arba analizuojamos nesėkmės priežastys. Taip pat iš anksto numatomas rizikos valdymas bei tikėtinos pasekmės panašių projektų įgyvendinimo atveju ateityje.

Projektinio finansavimo pranašumas prieš savivaldybės sprendimu kuriamų ir nuolat išlaikomų institucijų (biudžetinių ar viešųjų įstaigų) veiklą yra tas, jog projektų finansavimas užtikrina tinkamą ir realų programinio biudžeto formavimą. Tai yra tokio biudžeto, kuriuo siekiama ne išlaikyti esamas institucijas, tačiau tiesiogiai įgyvendinti strateginio plano uždavinius, pasiekti išsikeltus tikslus bei užtikrinti realių bendruomenės poreikių tenkinimą ir viešųjų paslaugų teikimą.

Kiekvienas sėkmingas ir planuotus rezultatus pasiekęs projektas turėtų būti pratęstas ir vėlesniais metais, įvertinus pasikeitusią tikslinės grupės situaciją bei taikant patobulintas veiklos formas.

Pirmą kartą konkursuose dalyvaujančių organizacijų projektai galėtų būti finansuojami nuo 6 iki 12 mėnesių laikotarpiui. Vėliau, pasiteisinus projektų įgyvendinimui ir pasiekus užsibrėžtus tikslus, savivaldybių asignavimų valdytojai konkurso būdu finansuojamų projektų trukmę pagal programinį biudžeto principą galėtų pratęsti iki 3 metų. Organizacijai nebūtų prievolės kasmet dalyvauti konkursuose, bet tik pateikti tarpines (pusmečio ar metinius) projektų įgyvendinimo veiklos rezultatų ir finansines ataskaitas.

- **Sudaryti prioritetinį biudžetinių įstaigų sąrašą, nuo kurių imtis reorganizavimo proceso.** Atlikti aplinkos analizę, įvertinti įstaigų veiklos būklę, jų turimus žmogiškuosius išteklius, sudaryti veiksmų planą (5-7 metų) dėl šių įstaigų reorganizacijos į viešąsias įstaigas ar kitas NVO, suteikiant biudžetinių įstaigų atstovams išsamią informaciją apie reorganizavimo planus bei įtraukiant juos į tų planų kūrimo ir įgyvendinimo procesus.
- **Kasmet atlikti bendrą savivaldybės NVO sektoriaus vertinimą.** Vertinimas turi apimti savivaldybėje registruotų NVO skaičių (galima naudoti nemokama VĮ „Registru centras“ paslaugomis www.registrucentras.lt; įvertinant realiai veikiančias NVO; sudarant bendrą skiriamų pajamų NVO iš savivaldybės biudžeto dalį; gaunant informaciją iš pačių NVO apie jų sugeneruojamas metines apyvartas iš kitų šaltinių (taip bus galima įvertinti savivaldybės skiriamas lėšas ir pačių NVO sugeneruotas pajamas); taip pat ir aprašant metinius pasiekimus bei kliūtis jų plėtrai, imantis priemonių tas kliūtis šalinti.

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

Nacionalinėje pažangos programoje numatyta, kad iki 2020 metų NVO sektorius turėtų perimti 15 procentų (iki 2030 m. – 30%) viešųjų paslaugų, ir šiam tikslui pasiekti jau dabar turi būti kuriami savivaldybių ir NVO bendro darbo pagrindai.

Savivaldybių ir NVO bendradarbiavimas turėtų būti grindžiamas lygiateise partneryste. Partnerystė – tai dinamiški santykiai, kurie įmanomi tik abipusio pasitikėjimo ir nuolatinės komunikacijos tarp abiejų sektorių kontekste, yra pagrįsti abipusiu sutarimu bei vykdomi atitinkamai pasidalijant darbus. Partnerystė apima bendrų taisyklių laikymąsi, abipusę įtaką, atsakomybę ir lygiateisį dalyvavimą sprendimų priėmime. Todėl savivaldybėms būtų tikslinga turėti strategiją, kaip į viešųjų paslaugų organizavimą ir teikimą, kad savivaldybės ir NVO taptų lygiaverčiais konstruktyviais partneriais.

Šioje strategijoje būtų svarbu numatyti sąmoningumo, tarpusavio supratimo skatinimą – lygiai kaip savivaldybių darbuotojai turėtų suprasti ir domėtis NVO specifika, taip ir NVO ar vietos bendruomenės turi suvokti bei išmanyti vietos valdžios teises, pareigas ir galimybes. Todėl tikslinga apibrėžti savivaldybės ir NVO bendradarbiavimo būdus ir parengti bendradarbiavimo taisykles, nes neįtvirtintus lygiaverčių santykių susitarimai gali būti skirtingai interpretuojami, kartais gal net griaujami.

Taip pat svarbu turėti informavimo mechanizmus, užtikrinančius informacijos teikimą apie savivaldybės veiklą, jos planus, sprendimus, vertinimo rezultatus. Strategijoje turėtų būti numatyta galimybė konsultuotis su NVO visais viešųjų paslaugų teikimo klausimais. Savivaldybei, kaip viešųjų paslaugų organizatorei, svarbu žinoti, kokie yra žmonių atsiliepimai apie teikiamas paslaugas, ar juos tenkina paslaugų kokybė ir kt.

Taigi, savivaldybės ir NVO bendradarbiavimas neapsiriboja tik finansavimo klausimais, bet turi žymiai platesnį kontekstą, kurį lemia jų abiejų bendros pastangos ir sutarimas.

NVO dalyvavimas viešųjų paslaugų teikime bei priimant sprendimus yra būtinas kiekvienoje demokratinėje visuomenėje ir tiesiogiai priklauso nuo pilietinės kultūros lygio, t.y. žinių apie savo teises.

PRIEDAS

I. KOKYBINIO VERTINIMO APRAŠOMOJI DALIS (rengiama diskusijos su savivaldybės atstovais metu)

Kiekvieno bloko aprašomoji dalis, kokybinių interviu ir diskusijų metu su savivaldybės administracijos atstovais ir kitomis suinteresuotomis pusėmis.

I. Savivaldybės administracinė struktūra ir sprendimų priėmimo procesai

- Gyventojų skaičiaus ir valstybės tarnautojų santykis
- Nekilnojamojo turto naudojimo efektyvumas
- Atviri duomenys, informacijos prieinamumas (per savivaldybės tinklalapį)
- Gyventojų įtraukimas į sprendimų priėmimo procesus

II. Viešosios paslaugos (teikėjai, gavėjai, skaičiai, biudžetai, poveikio vertinimas)

Švietimo paslaugų teikimas

- Ikimokyklinis ugdymas: vaikų ir auklėtojų skaičius
- Bendrasis (privalomas) ugdymas: moksleivių ir mokytojų skaičius, pasiekimų lygmuo
- Neformalus švietimas: programos, vaikų skaičius ir NVŠ teikėjai (BĮ, NVO, LM)
- Bendras mokytojų skaičius savivaldybėje (išskiriant administraciją, pagalbinių personalą švietimo srityje)
- ...

Sporto paslaugų teikimas

- Sporto (biudžetinė) centrai, mokyklos
- Sporto organizacijos, klubai
- Sportuojančių skaičius (profesionalai ir mėgėjai)
- Trenerių skaičius savivaldybėje (išskiriant administraciją, pagalbinių personalą švietimo srityje)
- ...

Kultūros paslaugų teikimas

- Bibliotekos ir kultūros centrai su filialais
- Kiti kultūros teikėjai
- ...

Socialinių paslaugų teikimas ir jų prieinamumas

- Socialinių administracinių (išmokų) ir viešųjų paslaugų teikimas, formos, biudžetas (SADM dalis)
- Socialinės biudžetinės įstaigos (yra, nėra, kokios paslaugos)
- Socialinės NVO (yra, nėra, kokios paslaugos)
- Paslaugų spektras (programos, jų aprašai)
- Paslaugų gavėjų apklausos, poreikio nustatymas ir poveikio matavimas
- Paslaugų prieinamumas (neįgaliųjų situacija, objektų prieinamumas, bedarbių integracija, smurto prevencija)
- ...

Konkursų ir paslaugų pirkimo santykis su biudžetinėmis įstaigomis

- Projektų konkursai
- Viešieji pirkimai (išskiriant rezervuotas sutartis VPI 24 str.)
- Nevyriausybinė organizacijų (nepriklausomų paslaugų teikėjų) spektras savivaldybėje
- ...

II. NVO METINIŲ PAJAMŲ APSKAIČIAVIMO PAVYZDYS

Šia lentelę siekiama įvertinti kiek NVO veikia realiai „kainuoja“ savivaldybės biudžetui, o kiek NVO pati pritraukia papildomų finansavimo šaltinių, lyginant su biudžetine įstaiga*

X SAVIVALDYBĖS ASOCIACIJA „X“ (nevyriausybinė organizacija)	
Savivaldybės skiriamas finansavimas: <ul style="list-style-type: none"> Projekto finansavimas – X € Patalpos panaudai - X € 	Kiti finansavimo šaltiniai: <ul style="list-style-type: none"> Verslo įmonių parama – X € 1,2% GPM skyrimas - X € Nario mokesčiai - X € Savanoriška veikla: X savanorių x Xh/metus x €8,86/h = X €
<i>Darbuotojų skaičius NVO: X (... metais)</i>	
Bendra suma iš savivaldybės: X € arba X% bendro NVO biudžeto	Bendra suma iš kitų šaltinių: X € arba X% bendro NVO biudžeto
Bendras NVO metinis pajamų biudžetas X (iš jų – € natūrinis indėlis)	
X SAVIVALDYBĖS ĮSTAIGA „Y“ (biudžetinė įstaiga)	
Savivaldybės skiriamas finansavimas: <ul style="list-style-type: none"> Biudžetiniai asignavimai - X € Turi patalpas panaudai - X € 	Kiti finansavimo šaltiniai: <ul style="list-style-type: none"> Ūkinė-komercinė veikla - X € Kita - X €
<i>Darbuotojų skaičius BĮ: X (... metais)</i>	
Bendra suma iš savivaldybės: X € arba X% bendro BĮ biudžeto	Bendra suma iš kitų šaltinių: X € arba X% bendro BĮ biudžeto
Bendras BĮ metinis pajamų biudžetas X € (iš jų - € natūrinis indėlis)	

Apskaičiavimai rengiami pagal realiai veikiančios nevyriausybinės organizacijos ir panašioje srityje veikiančios biudžetinės įstaigos metinius pajamų šaltinius, už X metus (aprašyta X metais). Norint sudaryti visiškai tikslų lentelės aprašą, būtini oficialūs ir prieinami finansiniai duomenys.

* Naudojant tokią lentelę siūloma apskaičiuoti visų savivaldybės teritorijoje esančių NVO (veikiančių vaikų užimtumo, jaunimo, sporto, kultūros, švietimo ir ugdymo, socialinės veiklos ir kt.) metinius biudžeto sudarymo pajamų šaltinius ir įvertinti panašioje srityje veikiančios savivaldybės išlaikomos biudžetinės įstaigos pajamas ir jos pritraukiamus kitus finansavimo šaltinius, įskaitant ir savanorių indėlių biudžetui.

Taip pat būtina įvertinti ir tai, kiek organizacija aptarnauja klientų/narių/gyventojų bei kiek vienam aptarnaujamajam asmeniui atitenka abiejų (NVO ir BĮ) organizacijų bendrųjų kaštų dalis. Būtina įvertinti (atlikti specialias apklausas) klientų pasitenkinimo gauta paslauga lygį.

Oficialus savanorišką veiklą vykdančio asmens valandos įkainis lygus €8,86/h, apskaičiuotas Vidaus reikalų ministerijos 2018 m. patvirtintoje Projektą vykdančio personalo darbo užmokesčio ir savanoriško darbo įnašo fiksuotojo įkainio nustatymo tyrimo ataskaitoje